

30. 3. 2005

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Kdo si hraje, nezlobí

Zdroj: Britské listy

Datum: 30.03.2005

Název: Kdo si hraje, nezlobí

Podtitulek: Etický kodex Policie ČR

Autor: Jan Sýkora

Oblast: Internet

Zpracováno: 30.03.2005 10:01:06

Identifikace: I220050330000001

Text:

V lednu 2005 vydala Policie České republiky vlastní Etický kodex. Text kodexu je sice veřejný, výkladový slovník k němu je ale tajný.... Vyjadřovat se k absurditě stavu, kdy je Etický kodex prakticky bez návodu k použití zveřejněn a příslušná výkladová pravidla jsou dostupná jen s enormními obstrukcemi a dokonce se strachem oslovených řadových policistů nejrůznějších útvarů poskytnout součinnost při informování o vlastních povinnostech z důvodů možné výpovědi, snad ani není nutné.

Etické kodexy ve státní **správě** jsou odpovědí na snahy komerčních subjektů zvýšit svůj morální kredit a firemní kulturu, zejména díky posunu ve vnímání státní **správy** občanskou společností jako institutu specifické služby veřejnosti. Zejména v ČR je taková změna pohledu na státní **správu** klíčová a reprezentuje měřitelný znak úrovně transformace celé společnosti. Policie ČR se vydáním vlastního Etického kodexu zařadila mezi první vlaštovky státní **správy**, za což jí samozřejmě bez dalšího patří kus uznání. Tato tendence ovšem nevyrostla na zelené louce, nýbrž má ve světě a zejména v Evropě silnou tradici a podporu. Abychom neulpívali na povrchu křehké bubliny public relations - podívejme se na příslušný kodex dříve, než opět upadne v zapomenutí, či se z něj stane nedůstojné politikum v těch či oněch ústech, popřípadě v knihách očerňujícího policejního katechismu stínových kverulantů... To, co etické kodexy spojuje obecně, je předpoklad, že tyto představují jakousi nadstavbu legality - bonus k obecné **právní úpravě**, která není jen formální a systematicky ignorovaná, ale naopak široce respektovaná a tudíž svým způsobem pro potřeby každodennosti jakoby nedostačující. Etický kodex se stává plošně uznávaným a dobrovolně respektovaným upřesněním platné **legislativy**, nebo zvyklostí oboru. Bez tohoto znaku by nebylo lze v etických kodexech spatřovat pozitivní přínos (nepočítaje v to prémie zástupce pro PR a víceméně iracionální pocit nezúčastněné veřejnosti, že věci nabírají správný směr). Kodexy mají tedy konkretizovat **zákonné** požadavky přímo na míru a poslání určité organizace. V případě státního policejního sboru je přitom taková potřeba naprosto zásadní, protože povaha faktických úkonů v této oblasti státní **správy** mívá často závažné, popřípadě vůbec neodčinitelné následky pro **lidská práva**, svobody a zejména absolutní osobnostní statky (život, zdraví, dobrá pověst apod.). Zároveň ale **zákonná úprava**, vymezující rámec těmto organizacím, bývá velmi podrobná a stav, kdy jsou zásadní hodnoty a standarty zakládány až mimozákonnými **normami**, je naopak nežádoucí. Vhodné je, aby etický kodex organizace stanovoval vyšší míru legálního a morálního étosu, než jaký je možno požadovat ze **zákona** samotného. A to platí zejména v ČR, kde se okřídlenou větičkou "uvedený postup je plně v souladu s platnou **legislativou**" pravidelně maskují prohřešky proti smyslu výkonu veřejných funkcí a úřední zlořády nejhrubšího zrna. Při pohledu na tento kodex je myslím markantní, že v něm přidaná hodnota chybí. Obtížně interpretovatelné a široké formulace jsou prakticky

převzaté z původní policejní **legislativy** a pojmy, které představují diskreční licence, jsou prakticky opsány a enumerativně shrnuty do letáčku bez toho, aby byly konkretizovány - tedy aby jim byl dán méně abstraktní obsah. Policista (ani veřejnost) se tak nedozví, co si má představit pod pojmem profesionalita (nebyla-li mu snad dosud vštípena výcvikem a praxí), co dalšího pod odpovědností, co pod přiměřenými prostředky prosazování **zákonů** a podobně. Co dělá obecně z formulací Etického kodexu opravdu obtížné sousto, je křehká hranice mezi obecně formulovaným případem, který sluší vysoké úrovni morálních kvalit a schopností užívat normy vysoce kvalifikovaným způsobem, a stavem, kdy jsou používány slepé definice klíčových pojmů - definice vedoucí do kruhu. Zde je třeba vidět základ pro veškeré obtíže, které jsou s koncepcí a formulací jakéhokoliv etického kodexu spojeny. Jak je toto téma choulostivé, na to poukázalo samo Policejní prezidium svým přístupem (přepis korespondence s Policejním prezidiem (PP ČR) viz. níže). Výkladové pojmy k Etickému kodexu (viz. níže) jsou "distribuovány" samostatně, jako by na vyžádání a přitom teprve v nich je potenciál k rozvedení sterilního moralizování zatím neexistujícího étosu ve státní službě. Poté, co TV Nova v reportáži Televizních novin z 18. 3. skandalizovala jednu formulaci z příslušných výkladových pravidel Etického kodexu, dospěla zřejmě PČR k závěru, že je třeba svou dlouholetou práci konečně korunovat výsledkem hodným toho jména a do doby, než bude vyhotovena opravná verze, zvědavé veřejnosti postavila do cesty bariéru "terminologického nedorozumění". To kdyby se snad ještě někdo chtěl k aktuálnímu výtvaru vyjádřit... Vyjadřovat se k absurditě stavu, kdy je Etický kodex prakticky bez návodu k použití zveřejněn a příslušná výkladová pravidla jsou dostupná jen s enormními obstrukcemi a dokonce se strachem oslovených řadových policistů nejrůznějších útvarů poskytnout součinnost při informování o vlastních povinnostech z důvodů možné výpovědi, snad ani není nutné. Jak uvádí PP ČR, Etický kodex byl vystaven v dubnu 2004 do nejširšího možného připomínkového řízení, každý příslušník Policie ČR tedy mohl vyjádřit své připomínky a náměty. Podle mých informací byli policisté o existenci kodexu informováni zcela standartním způsobem (pravidelná povinná cca půlhodinová prezence nad četbou balíku nových interních **předpisů**) a problém jim činilo nejen se o příslušném textu zpětně informovat, ale ve většině případů si na jeho existenci dokonce i jen vzpomenout! (zpochybňovat tvrzení, že byli s kodexem opravdu seznámeni všichni policisté, samozřejmě není v mých silách...) Formulace, která byla předmětem reportáže (bod č. 1, písm. d) výkladových pojmů) TV Nova je jistě nešťastně formulovaná, ačkoli nápravu lze zjevně sjednat pouhým výkladem pojmu "obchodních" ve smyslu "komerčních", protože pojem "obchodní záležitosti" zjevně evokuje terminologii **obchodního práva**, což jistě původním úmyslem nebylo. Z toho důvodu jde o poněkud "přifouknutou" reportáž, protože nelze očekávat, že by beztréstně docházelo k odnímání **zákonných** prostředků policistů (jakožto občanů a zaměstnanců) formou podzákonné normy. Ostatně kdo jiný by měl svědomitěji dbát na svá **práva**, než jejich veřejný garant - Policie ČR!? Mnohem větší rozčarování ve mně naopak vyvolává bod. č. 1, písm. h): "Strětem zájmů se rozumí jednání příslušníka Policie České republiky, kterým by hájil jiný veřejný zájem, pokud by byl v rozporu se zájmem PČR, poškozoval její dobré jméno nebo ohrožoval její apolitičnost". Není jistě samo o sobě špatné, když je úředník loajální své organizaci, zejména pokud jde o ozbrojené složky státu. Jenže jak si vyložit "jiný veřejný zájem, pokud by byl v rozporu se zájmem PČR"?! Znamená to, že zájmy PČR jakožto organizace jsou pro policisty tím nejvyšším veřejným zájmem, ačkoli je to právě PČR, kdo je vytvořena k tomu, aby hájila veřejné zájmy společnosti jako takové? Jestliže tedy formulace předpokládá, že veřejný zájem společnosti se liší od veřejných zájmů, sledovaných PČR, pak lze například dovodit, že jsou posvěceny praktiky retušování a utulávání nevyřešených a zmanipulovaných vyšetřování! Další názorné aplikace ponechám samotné fantazii čtenářově. Sankcionování není obvykle podstatou etického kodexu, ačkoli je žádoucí, aby případné sankce (existují-li), byly v tomto dokumentu obsaženy - jinak hrozí ve vztazích subordinace a obecně ve vztazích zaměstnaneckých vznik další nejistoty a zlovolné manipulace. Nicméně jeho preskripce, byť nejsou výslovně sankcionovány, mají být v praxi vyžadovány a měl by být považován za interní normu zaměstnavatele podle **zákona** o služebním poměru příslušníků PČR. Vzhledem ke skandálnímu odhalení z řad PČR by takové ujištění mělo být samozřejmým krokem, protože k příslušným etickým standartům je mnohé příslušníky potřeba teprve vychovat, respektive jim je vštípit znovu.

Postrádám tedy v kodexu to, co poněkud nekriticky a optimisticky předpokládala reportáž ve večerním zpravodajství na TV Nova - předpoklad fungujícího postihu prohrěšků proti Etickému kodexu. Ale zpátky k obsahu samotnému. Důležité podle mne je spíše to, co v Etickém kodexu chybí: pragmatická ustanovení o přijímání darů a jiných úsluh, využívání úředních informací pro soukromé potřeby, zneužívání zaměstnaneckých výhod a materiálních požitků, působení v soukromém sektoru po skončení služebního poměru (což u nás zní až téměř fantasticky!), politická angažovanost, kvalifikovaná a věcná výkonnost a mnohé další. Vše samozřejmě na úrovni větší konkrétnosti tak, aby nešlo o pouhou duplicitu s dikcí existujících **zákonných** předpisů. Pochvalu si zaslouží formulace případů střetu zájmů (viz. výkladové pojmy), v našem **právním řádu** s takovou precizí nikdy nepostihnutá, ačkoli jsou uvedené případy formulovány s falešným uspokojením výčtu úplného (uvození "se zejména rozumí" by mohlo předejít případné chytristice chronických "obchazečů" regulí). A okřídlené právnícké úsloví praví: "v **právu** je každá definice nebezpečná". Z výsledku tvorby přípravné komise se neubráním dojmů, že účelem bylo především nikoho neurazit, nejtít příliš pod povrch a nedotknout se bolavých míst, udržet i nadále široký manévrovací prostor alibistického legálního formalismu a zároveň přitom podat zprávu o své činnosti. Vzhledem k současné podobě dokumentu bych si přisadil poznámku v tom smyslu, že z něho bylo postupně vyškrtáno vše, co přínosného a nadstandartního mohlo být do praxe u PČR načerpáno ze zahraničí i z domova a znamenalo by navýšení míry faktických závazků a náročnosti vykonávaného poslání. Jde tedy v případě kodexu o prosté PR nebo o uznání toho, že policisté mají problém s používáním vlastních služebních **předpisů**?! Výuková praxe na Střední policejní škole MV v Praze hovoří implicitně o tom, že zvládnutí a aplikování služebních předpisů policisty v konkrétních situacích činí problémy (což není vzhledem k již přes dvanáct let přetrvávající "kvalitě" příslušné **legislativy** nijak nepochopitelné). Případné podezření, že takový etický kodex je pouze jakási hrníčková kuchařka elementární služební **legislativy**, je ovšem obtížně slučitelné i s těmi nejpesimističtějšími představami o úrovni **právního** povědomí policistů! Doufám, že jde jen o pochybné vysvětlení a účel Etického kodexu se alespoň koncepčně více blíží obvyklému významu tohoto slovního spojení. Rovněž doufám, že kodex nemá přispět k bezpracnému chlácholení veřejnosti a maximálně těm nejméně svých práv a **zákona** znalým občanům může při odchodu ze služebny PČR napovědět, že s nimi nebylo jednáno právě podle představ zákonodárce. Pokud je kapacita nástěnek na služebnách PČR dostatečně naddimenzovaná a tuto zátěž zvládne, aniž by tím vytěsnila třeba fotky hledaných osob, jistě nebude kodex na škodu. Možná i někteří policisté useberou v sobě dostatek morálního kreditu a pod dokument se manifestačně čitelně podepíší...

Korespondence s policií

20.3.2005 Dobrý den, snažil jsem se na vašem webu nalézt ke zveřejněnému E. kodexu (http://www.mvcr.cz/2003/policie/kodex_policie.html) i výklady použitých pojmů, leč marně. Můžete mi prosím zaslat odkaz, kde se k nim lze dobrat? Zároveň bych se chtěl zeptat, zda odkaz na E. kodex výše obsahuje skutečně autentické znění, s jakým byli již podle mých informací seznamováni řadoví policisté v průběhu konce února? Zároveň uvítám i další jakékoli doposud veřejně v tisku nepublikované údaje o přípravě, připomínkování a praktické realizace E. kodexu u PČR. Velice děkuji, s pozdravem Jan Sýkora 23.3.2005 Vážený pane Sýkoro, přeji pěkný den. Ano, zveřejněné znění Etického kodexu Policie na našich webových stránkách je samozřejmě naprosto shodné se zněním, které vyšlo ve Sbírce interních aktů řízení Policejního prezidia České republiky rozkazem policejního prezidenta v lednu letošního roku. V roce 2001 nastoupila Policie ČR cestu projektu PHARE 2001, a tím i cestu sebepoznání pohledem modelu EFQM. V souvislosti s projektem EFQM začala policie čím dál více pocítovat absenci etického kodexu jako pevné součásti firemní kultury. V říjnu 2003 byl zpracován projekt, jehož záměrem bylo navrhnout Etický kodex Policie ČR, a sestaven tým, který tvořil průřez organizační strukturou Policie a ve kterém byli zastoupeni i externí členové, především z Ministerstva vnitra ČR, Policejní akademie ČR, středního školství i z nevládních organizací, například Českého helsinského výboru. Jako vzor si česká policie vybrala etický kodex kanadské královské jízdní policie. Při vypracování návrhu odborníci vycházeli také z výsledků

výzkumu veřejného mínění z roku 2004 a z fungujícího Evropského kodexu, který platí od roku 2001. Návrh znění etického kodexu tým předložil v dubnu 2004 do nejširšího možného připomínkového řízení, každý příslušník Policie ČR tedy mohl vyjádřit své připomínky a náměty. Konečná verze Etického kodexu včetně základního výkladu pojmů byla předložena po shromáždění a vyhodnocení připomínek v listopadu 2004. V lednu 2005 je pak Etický kodex Policie ČR vydán RPP č. 1/2005 Zveřejněním etického kodexu na každé policejní služebně činí Policie ČR transparentní prohlášení, ve kterém veřejnosti sděluje, jakého policistu má občan právo očekávat, jaké chování je od policisty vyžadováno a jaká je etická a morální filozofie policejní práce. Výkladový slovník je interní záležitostí, není určen veřejnosti. S pozdravem mjr. Mgr. Zdeněk Zelenka Policejní prezidium ČR Preventivně informační skupina 24.3.2005 Dobrý den, dovoluji si Vás upozornit na §5, odst. 1, písm. e) zákona o svobodném přístupu k informacím č. 106/1999 Sb. Zároveň považuji za neudržitelné a absurdní, že kodex, který má dle svého vlastního kontextu sloužit i lidem ve styku s PČR, má zůstat těmto nadále nesrozumitelný! Bez ohledu na formulační nedostatky (TV Nova, 18.3.), kterými se ale prvoplánově zabývat nechci, mi tímto přímo nahráváte ke zveřejnění skandálního odhalení - "PČR se stydí za vlastní formulace pojmů etického kodexu. A tím dále porušuje i zákon..." Nebo jde snad o utajovanou skutečnost!?:-) Doufám, že tento přehmat urychleně napravíte. Troufám si dovozovat, že se v tomto případě nepoužije lhůta 15 dnů, ale 7 podle § 6 citovaného zákon, neboť jde o informaci, která by měla být veřejná! Tak tedy: hora fugit!... S pozdravem Jan Sýkora 29.3.2005 Vážený pane Sýkoro, dovoluji abych se pokusil napravit nedorozumění, které vzniklo ve věci výkladu etického kodexu. Etický kodex a jeho výklad jsou samozřejmě věcí veřejnou a Policie ČR tak chce dát jasně transparentně najevo, jakou cestou ve vztahu k veřejnosti se vydala. Nedorozumění vzniklo pravděpodobně nikoliv snad na základě neochoty poskytnout médiím výklad Etického kodexu, ale spíše terminologickým nedorozuměním. Výkladový slovník, respektive podrobný výklad dalších pojmů Etického kodexu, o němž hovoří kolega z PIS PP ČR je v současné době skutečně věcí interní, neboť práce na výkladu byly teprve zahájeny. Účelem tohoto podrobného výkladu je lepší a přesné pochopení pojmů v kodexu uváděných. V současné době začala být sestavována Etická komise, která mimo jiné bude pověřena sestavením právě tohoto podrobného výkladu. Zde tedy na vysvětlení nedorozumění za které se samozřejmě omlouváme. Pane Sýkoro, dovoluji závěrem ještě uvést, že jako zástupce Kanceláře podpory kvality PP ČR, která se na tvorbě Etického kodexu přímo podílela, bych uvítal možnost širší diskuse na toto téma například formou rozhovoru. Etický kodex Policie ČR, jeho výklad, vymahatelnost, jeho implementace a další otázky si jistě zaslouží bezprostřednější komunikaci než cestou elektroniky. Pokud snad budete mít zájem na této formě, zde je moje telefonní číslo: xxxxxxxx.

kpt. Bc. Radek Galaš

Výklad některých pojmů obsažených v Etickém kodexu Policie České republiky

1. Střetem zájmů se rozumí jednání příslušníka Policie České republiky, kterým a) dopustí, aby byl výkon služby ovlivněn jeho osobními postoji, názory nebo přesvědčením, pokud jsou v rozporu se zájmy služby, b) došlo ke střetu zájmu služby s jeho osobními zájmy; tímto střetem se rozumí takové jednání, popřípadě opomenutí příslušníka Policie České republiky, které ohrožuje důvěru v jeho nezaujatost, autoritu či profesionalitu nebo důvěru v Policii České republiky, c) využil svého postavení, pravomocí nebo informací, které se dozvěděl při výkonu služby, k získání neoprávněného prospěchu nebo výhody pro sebe nebo jinou fyzickou či právnickou osobu, d) osobně vystupoval za sebe nebo jinou fyzickou či právnickou osobu vůči státu, státní nebo převážně státem vlastněné právnické osobě v obchodních záležitostech, e) by se odvolával na své služební postavení v záležitostech, které souvisejí s jeho osobními vztahy nebo soukromou činností, f) by umožnil uvedení svého jména nebo vyobrazení k reklamním účelům za úplaty nebo za jiný majetkový prospěch, g) by přijal dar či výhodu od osoby, pokud by došlo k ohrožení nebo zpochybnění řádného výkonu služby, h) by hájil jiný veřejný zájem, pokud by byl v rozporu se zájmem Policie České republiky, poškozoval její dobré jméno nebo ohrožoval její apolitičnost. 2. Rovným a korektním přístupem se rozumí uplatňování rovnosti a korektnosti ke každému bez rozdílu, což může být v kontaktu s představiteli

zejména národnostních a etnických menšin naplněno pouze respektem k jejich odlišnosti. Toto respektování odlišností v žádném případě neznamená zvýšenou toleranci k nezákonnému jednání členů minorit. Naopak vyžaduje pozitivní snahu pochopit tuto odlišnost kulturních hodnot a vzorců jednání, na jejichž základě může být příslušník minority odsuzován, vylučován, omezován či obecně diskriminován, ať již přímo či nepřímo, pokud z jeho strany nedochází k **porušení zákona**. Pouze při respektu Policie České republiky k odlišnosti členů minorit může být dosaženo deklarované rovnosti přístupu bez rozdílu. 3. Ohleduplností a taktností se rozumí zejména neemoční profesionální nestranné a rozhodné vystupování, především v situacích, kdy je zasahováno do **lidských práv** a svobod; příslušník Policie České republiky nesmí být při rozhodování a jednání ovlivněn svými osobní problémy a pocity. Jedná se i o taková jednání, kdy je nutno brát v úvahu sekundární viktimizaci postižených osob **trestnými činy**, tragédiemi nebo událostmi s nimi spojenými, např. sdělování úmrtí rodinného příslušníka, rozloučení se se zemřelým před jeho odvozem, pokud to situace dovoluje. 4. Korupčním jednáním se rozumí úmyslná, cílevědomá **činnost**, spočívající ve zneužití pravomoci či postavení příslušníka Policie České republiky z vlastního nebo cizího **podnětu** s úmyslem získat neoprávněný prospěch či výhodu pro sebe nebo jiné osoby, přičemž není důležité, zda neoprávněný prospěch či výhoda je hmotného či nehmotného charakteru.